

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

София, 15 декември 1977 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ДНЕВЕН РЕД	3 стр.
ПРИСЪСТВУВАЩИ	4
ОТКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	5
ИЗКАЗВАНИЯ	
Андрей Чапразов	5
Славка Славова	6
Васил Стефанов	7
Николай Николаев	10
Владимир Каракашев	12
Виолета Гиндева	21
Стефан Сърбов	23
Димитър Канушев	24
Юлиан Вучков	28
Любомир Кабакчиев	31
Марин Гинев	34
Банчо Банов	40
Енчо Халачев	43
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	47
ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ	
Енчо Халачев	51
ОБСЪЕДАНЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО	52
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	55
ТОЧКА РАЗНИ	57
ЗАКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	58

ПРИСЪСТВУВАТ:

з.д.к. Дико Фучеджиев - председател

н.а. проф. Кръстьо Мирски

з.а. Енчо Халачев

Банчо Банов

Антония Каракостова

н.а. Маргарита Дупаринова

з.а. Славка Славова

з.а. Виолета Гиндева

з.а. Сава Хашъмов - партиен секретар

з.а. Николина Лекова - председател на съюзната организа-

ция

Николай Николаев - секретар на ДКМС

Кирил Неделчев

Крум Табаков

Юлиан Вучков

Васил Стефанов

з.а. Стефан Сърбов

н.а. Андрей Чапразов

н.а. Любомир Кабакчиев

доц. Димитър Канушев

Марин Гинев

Владимир Каракашев

ОТСЪСТВУВАТ:

н.а. проф. Филип Филипов

н.а. Стефан Гецов

Камен Зидаров

Драгомир Асенов

Никола Русев

Кольо Георгиев

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДС. З.Д.К. ДИМО ФУЧЕДЖИЕВ: Откривам заседанието на художествения съвет.

Дневен ред:

1. Обсъждане на пиесата "Дипломати" от Надежда Драгова и Първан Стефанов.
2. Разни.

Много ви моля да бъдете точни и кратки в изказванията си за да приключим в по-кратък срок. Разбира се това не означава икономия на нещата, които всеки от присъстващите ще иска да каже.

Имате думата за предложения, мнения. Няма.

Преминаваме към обсъждане.

Има думата Андрей Чапразов.

И З К А З В А Н И Я

Н.А. АНДРЕЙ ЧАПРАЗОВ: Ще бъда съвсем кратък. За литературните достойнства и качества на пиесата няма какво да говоря. Това не е моя работа.

С две думи. Първата част ми се видя малко медлена, много дълго стъпват.

Втората определено според мен носи хляб за един интересен спектакъл.

После ще се изкажа за разпределението, но искам да сиг-

нализирам нещо. Струва ми се, че тази пиеса се приема с известна съпротива не по линията на авторите и по линията на темата, а по линията на заетостта на тези, които евентуално биха играли утре в спектакъла. За никого от нас тука не е тайна, че това трябва да се играе от асовете на този театър.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: И ще се играе.

АНДРЕЙ ЧАПРАЗОВ: Именно тези опасения искам да споделя само в една минута, защото половината от тези асове почнаха да търсят разни причини. На тебе ти е известно - медицински ли, разни други. Има някаква съпротива към цялата история. Така че този път, извинявай, но ще трябва с арбалета. Не виждам друг път.

ДОЦ. ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Може ^бсега трябва да се изкажат режисьорът или литературното бюро как са работили.

З.Д.К. ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Прав е Митко. Трябва да ни въведе-
те малко.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Нека аз да кажа нещо без да съм въведена. /Веселост/ Защото като ме въведете, може би вече ще добия друго впечатление, пък публиката няма да бъде въведена, тя ще гледа направо.

Пиесата е приета в нашия репертоар и това е факт. Няма какво да говоря и да коментирам този факт.

Аз много се надявам, че в процеса на работата двамата автори ще присъствуват тука и ще позволят по някакъв начин да се попромени пиесата по съвети на актьорите, защото докато четях пиесата, имах чувството, ^четата някаква историческа хроника от много осведомени автори, от много добре запознати автори с този исторически момент, но като че ли много неосведомени за това как трябва да се построи едно такова произведение драматургически.

Струва ми се, че точно за това не само първата част, но

и втората част, хайде да речем втората част е по-жива, но първата част е ужасно бавна, мудна, всички говорят еднакво. Едните реплики от ~~Устата~~ на Игнатиев може да ги пхнем в устата на Митхад паша и няма да разбереш кой приказва. Никаква характеристик не е дадена според мене с текста.

Аз бих искала много да се надявам, че няма да има съпротива от страна на двамата автори и че тези двама автори ще се вслушат в това какво предлагат актьори, режисьор и т.н., и тогава може би ще се оживи тази пиеса и ще стане пиеса. Защото за мене сега това е само една историческа документална, не мога да я нарека пиеса, хроника ли, какво и аз не знам. Това е.

ВАСИЛ СТЕФАНОВ: Другари, аз първо си давам сметка, че 100-годишнината от официалното освобождение на България, от която ни делят само няколко месеца, изисква едно достойно отбелязване. Драматическа литература, свързана с това събитие, ние за съжаление нямаме. Скоро след Освобождението Тодор хаджи Станчев седнал и написал някаква пиеса за Освобождението, за която Пенчо Славейков се подиграва. От там нататък от това събитие почти нищо не е писано.

Според мене интересна е идеята на тези двама автори, които работят в областта на историко-документалната драматургия, това е тяхната втора или трета подобна пиеса, да напишат пиеса именно за този момент, който предхожда нашето освобождение, оня период между Априлското въстание и Отечествената война.

Мисля, първо, че това понятие "документална пиеса" в този случай - аз разбира се не съм специалист по историята на тези години, предполагам, че от историческа гледна точка тези неща, ~~к~~ ~~и~~ ~~т~~е са казани във връзка с историческите лица, които участвуват в пиесата, са исторически достоверни - не знам дали трябва да се приложи, т.е. пиесата да се нарича документална, за мене е

спорно, защото струва ми се на базата на един исторически и фактически материал тук се правят разработки, които сигурно са достъпни, всички действащи лица са исторически личности, но всеки от тях дали е бил това, което пиесата ни го показва, каква степен на документалност има в тази пиеса аз лично не съм способен да преценя. Струва ми се, че тя не е точно документална пиеса.

Аз разбирам документалната пиеса такава драматургическа композиция, която борави едва ли не цитатно с исторически документи. Струва ми се, че тук няма такъв случай.

Така, че моето първо възражение е по отношение на това определение, аз не искам да го определя точно жанрово, но дали трябва изобщо да остане това определение - "документално пиеса" или понятието "документално" да се махне.

Аз познавам творчеството на тези двама автори. Една подобна пиеса те написаха за Раковски, която се игра в Театър "Сълза и смях", която когато прочетох, ми направи впечатление много силно. За съжаление, когато я видях на сцената, се убедих че това силно впечатление от текста не се покрива с впечатление то от театъра. Това ме кара да бъда малко предпазливо настроен към този вид пиеси и конкретно в случая към тази пиеса.

От литературна гледна точка и тази пиеса има маса достоинства.

Първо това е езикът - един поетичен, на места експресивен, другаде тънък език. Има няколко чудесни сцени, които за съжаление не са свързани толкова с централния персонаж на дипломатите, а са свързани с българския персонаж - с това момиче, което явно е Райна княгиня, с ония спомени, които нахлуват от съдбата на Априлското въстание, защото пиесата така или иначе търси връзката между смисъла на Априлското въстание и онази

очаквана свобода на българския народ, която те искат да дойде с щиковете на руските братя.

Истински драматичните моменти в пиесата са свързани според мен главно с този персонаж и те носят оня патриотичен дух в пиесата и будят патриотичните чувства на читателя, а предполагам, че така ще бъде и със зрителя.

От там нататък останалата част от тази драматична конструкция според мен е твърде равна и твърде еднообразна в смисла, в който каза и Славка Славова. Героите говорят с един доста сходен език, в една тоналност, в една гама. Събития няма. Всичко това би могло да изглежда на сцената малко като една салонна пиеса, в която се водят дипломатически разговори по един блестящ начин, в която явно зрее съдбата на една нация. Но именно напрежението на този драматизъм, бих казал исторически драматизъм на един процес, в който се оформя съдбата на българската нация - раждащата се свобода, това като процес не достига за мен в пиесата.

Така или иначе пиесата остава като едно драматургично развитие без кулминация. Все пак, макар че кулминацията може да е разглеждана като едно остаряло понятие, но това е оня връх, където драматичното напрежение стига естествено своята максимална точка, откъдето вече започва да се оттича и да се вижда перспективата на онова, към което се стреми действието.

Би могло да се приеме, че кулминацията на пиесата е самият финал. Но това е един фактологически финал, хронологически а не драматичен ^{ург} финал. Цялата обработка на действието не води с напрежение към този финал.

Мисля, че в пиесата има и някои мъртви неща, да речем някои от сцените със султана и особено последната сцена ми се струва, че идва в един момент, когато пиесата набира друга ско-

рост в друга посока и една монологична сцена със султана в този момент задържа според мен действието. Тук би трябвало нещо да се сбие, дори да се очисти.

Мисля, че изобщо сцените с Митхад паша и със султана би трябвало да се преразгледат, за да се види дали всичко у тях е полезно.

Лично на мен ми хареса сцената около коледното дърво с появяването на тези коледари. Има една чудесна поетична метафора с свързването на рождеството, с раждането на свободата, мадоната, майката на Христос, която изведнъж се асоциира с Русия, която ще роди спасителя, и т.н. Такива неща са хубави и ме карат да мисля, че при едно съгъстяване на други части от пиесата и при един може би по-тънък сценичен прочит може да се избегне това, което засега ме опасява - известна скучност на представлението, известна скучност на един вид костюмирано, малко на паноптикум да прилича, особено в първата си част.

Това исках да кажа.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Само две думи искам да кажа, защото не мога да говоря така хубаво като него.

Първо, определено трудно е според мене да се прави и да се поставя документална пиеса и тук споделям опасенията на преждеговорившия. Още повече пък за едно събитие, което на нас, българите, е малко известно, а камо ли на руснаците, а е известно на историците, които се занимават с това нещо. Какво искам да кажа? Че в първата част на пиесата на мене ми липсва малко театър в хубавия смисъл на думата. Пиесата започва с удар, с театър започва - влаченето на едно момче към един престол. И от там нататък всичко това продължава.

Разбира се, като казвам театър, нямам предвид ирониките

на Шекспир, където нещата пак са на документална основа, но там вече има много страст, много театър, много истински неща. Тука явно е, че не може да стане това нещо. И Шилер сигурно е така.

Според мене в първата част авторите и режисьорът в бъдещата си работа трябва да потърсят театъра в представлението, както започва с театър, с удар, с хубав театър. Иначе се получава един малък разнобой между сухата фактология, за която говори др. Славова, и тези лирически обобщения, които съществуват в пиесата по-нататък. И ми се чини, че ако това се преодолее, тогава тези лирически обобщения, които са нещо много хубаво в пиесата, ще имат смисъл и ще направят може би театър.

Мисля, че не е необходимо да се робува на точния исторически факт, какъвто представлява конференцията. Би могло авторите да си позволят изменение, отклонение в извайването на образите. Аз имам чувството, че това просто са стенограми от конференцията на места, а се оказва, че те са нямали стенограми на конференцията, а авторите са правили авторски текст. Но той е сух и е сух именно за това, защото те са подходили към историческия образ, примерно Игнатиев, Солсбъри, като към нещо неприкосновено и не можещо да се деформира в условията на театър да стане театър от това.

Разбира се с всичко това искам да кажа, че ми се чини малко подзахарен образът на Граф Игнатиев, що се касае то това: "Нашата сестрица ще я вземем за ръчица". Малко в повече са те неща. И разбира се тази крилата реплика, че след 100 години ще кръстят улица, по която ще минава трамвай номер 2, е също малко в повече.

Мисълта ми е, че тези работи трябва да се очистят. Но това е въпрос на редакция.

Главното, което искам да кажа, е това - че в първата част трябва да има повече театър.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Другари, аз искам предварително да кажа две думи. Аз мисля, че ние трябва да се съобразяваме с една реалност преди да пристъпим към анализа на пиесата на Драгова и Стефанов. Тази реалност е следната и тя беше изказана от Васил Стефанов - че драматическа литература за Освобождението на България ние нямаме или почти нямаме. Има няколко опита, но те са на толкова равнище, което театърът не може да използва. За съжаление ние и сега не можем да кажем, че разполагаме с някакъв много широк избор, даже ако навлезем и на територията на нашата белетристика, с произведения, които третират тази тема, а 100-годишнината вече след три месеца идва.

Разбира се аз не мисля, че ние трябва да преценяваме с един толкова тесен критерий тази пиеса - непременно едва ли не от някакви конюнктурни съображения се спираме на нейното поставяне. Мисля, че пиесата има определени достоинства, както и сериозни недостатъци, за които аз ще кажа моето мнение. Но сумирайки създадената вече ситуация, - че не може Националният театър да не посрещне 100-годишнината с едно оригинално произведение - мисля, че насоката е била правилна. Така или иначе ние имаме едно художествено произведение, върху което можем да разсъждаваме, можем да искаме неговото подобрене и би трябвало да го искаме. Но така или иначе не бива да заставяме на позицията на хора, които разполагат с един много широк репертоарен избор от 20-30 драматически произведения, от които почваме вече да правим някакви съпоставки.

Така или иначе ние сме изправени пред една реалност и не бива да бъдем наивници, за да искаме неща, които явно не са

нико в ситуацията на нашата литература в момента, нито в ситуацията на нашия театър в момента.

Втората бележка, която предварително искам да направя, това е, че когато пристъпваме към оценката и анализа на това произведение, ми се струва, че трябва да изхождаме от законите, които авторите са си поставили при създаването му. Те създават документална пиеса и ние тук би трябвало да гледаме именно от изискванията, които трябва да имаме към една документална пиеса, към нейната специфика, към нейните закономерности.

Зная, че в нашия театър и в нашата критика има противници на документалната драматургия, хора, които се отнасят с известна въздържаност и към Шатров, и към Гелман. Разбира се това е въпрос на лично предпочитание. Аз лично мисля, че документалната драматургия е едно явление в световната драматургия и в световния театър. И мисля, че ние трябва да приветствуваме това, че се прави опит, вече трети подред, на Драгова и Първан Стефанов. И още по-важно е да тръгваме в оценките си за произведението именно от гледна точка не на традиционната психологическа драма, не на историческата хроника, не на епично-романтичната пиеса, които така или иначе имат като жанрове някакви традиции в нашата литература, а именно като към документална пиеса.

Сега тука отварям една скоба. Авторите за голямо съжаление обаче са се постарали в кавички да раздвоят твърде много именно критериите, изходните позиции, с които ние тръгваме към оценката на тяхната творба. Аз по-нататък ще се спра именно на това раздвоение, което ме кара ^{да} разбира^моят приятел Николайчо що иска да има театър в тази пиеса, докато в една документална драма именно не трябва да има театър, именно театърът е най-ло

щото нещо в документалната драма. Но аз го разбирам и след това по-нататък ще кажа моите бележки.

За сполуките аз също искам да се присъединя към това, което каза Васил. Пиесата първо се чете, другари, и се вижда, че е написано от писатели. Извинявам се, аз много ценя нашата драматургия, написал съм томовете върху нея, но трябва да ви кажа, че не е толкова честа срещата ни с произведение, което четем и виждаме, че тука присъствува писателски талант, тука има език, има образ. Със всички бележки, които могат да се направят и към езика, и към образите, и към композицията, и към разработката. Но тука имаме присъствие на талант, присъствие на автори, които ме карат да чета с много голям интерес. Трябва да ви кажа, че аз два пъти прочетох пиесата с много голям интерес.

На второ място мисля, че във вече конкретната тъкан на произведението има някои определени сполуки. Аз например мисля, че е много интересен образът на Митхад паша, макар и твърде лаконично даден. Той не е основна фигура в разработката, но е много интересен.

Също така мисля, че са много интересни сцените между него и Мурад пети, взаимоотношенията между него и Мурад пети, т.е. султана. И първата сцена е много ефектна, много интересна. И по-нататък тази нишка на взаимоотношенията. Авторите ни въведат и ние проникваме много лаконично в целия този свят, който излиза на сцената, в целия този задкулисен свят на отоманската империя.

Много е интересна и сцената с коледарите, много силна сцена. Аз даже смятам, че темата "България", ако говорим за нея в нейния директен смисъл, присъствува именно в тази коледарска сцена - една много силна сцена, много интересна сцена. Лично н

мен ми харесва.

Мисля, че много е интересна и заключителната част на пиесата - последните десетина-петнайсет страници, когато вече целият този драматизъм ~~всичко~~ слагането на подписите върху документа, който драматизъм според мене доста драматично и интересно разкрива характерите.

За началото вече се каза, че е много интересно и много ефектно.

Разбира се може да се посочат редица сцени, където има много интересно уловени реплики.

Но сега аз искам да се върна на тази мисъл, която казах за изходните позиции, с които ние трябва да подходим към оценката на едно произведение от такъв род литература - документална.

Отварям една скоба, другари. Цариградската конференция е събитие, за което съществува огромен документален материал. Първо има стенограми от конференцията, които авторите познават много добре. Второ, съществува една огромна епистолярна литература, размяната ноти, на лични писма на Солсбъри, на Елиът, на лорд Биконсфийлд, писма на пашата, писма на Граф Игнатиев. Всичките тези неща ги има в нашата национална библиотека и в Историческия музей. Има една огромна кореспонденция между Николай Николаевич и Игнатиев и докладите на Игнатиев до императора, които са много просторни и много обширни.

Така че тука не е построено на едни импровизации, макар и артистично, от страна на авторите.

Аз мисля, другари, че тази пиеса - и това е моята основна критика по нея - много остро поставя проблема за взаимоотношението между документа и литературата, т.е. литературата

разбирана като една измислица. Т.е. взаимоотношението между документа и условността. Казвам условно условността.

Какво имам предвид?

Имам предвид, че раз веднъж авторите не само че са написали документална пиеса, да речем това можем да го зачеркнем, това може да не го пише на програмата, но раз веднъж авторите са тръгнали по линията на това - да ни запознаят с документа, а документът притежава магическа сила, той създава най-драгоценното чувство особено у съвременния зрител - чувство за достоверност, чувство за истинност, чувство за правда, чувство за това, че няма театър, че няма литературщина, че няма измислица, че няма реминисценции и т.н., авторите според мене в цялата пиеса, особено в нейната първа част, твърде свободно на места започват да слагат документа до измислицата и от тука се ражда чувството за неорганичност на някои от сцените и на някои от образите. Аз ще кажа точно къде според мене това чувство, това неорганично според мене съчетание на документа с условността го има. Като под условност ще ви обясня какво разбирам съвсем накратко.

Например - почвам от най-дребните неща и след това ще премина към по-едрите - идването на Игнатиев, първата му поява. Другари, в мене веднага тази негова поява там поражда чувството че нещо е нарушено, нарушено е чувството ми за психологическа правда. По улиците още се стреля, води се бой, топовете гърмят, биат се привържениците на султан Абдул Азис с младата Турция, по улиците се стреля, а в този момент влиза Граф Игнатиев с Церетелев и започват разговор със султана, който не си е взел дъха от събитията!

Това е много ефектно, но това е театър и то лош театър

мисля. Не е подготвена тази сцена. Тука трябва да има някакъв преход.

Или да кажем сцената с докарването на отец Кирил. Сега първо ние знаем бюрократичния механизъм на султана, вобще на отоманската империя, знаем тяхното отрицателно отношение към тази конференция, която видимо се свиква против тяхното желание, това е известно, това е вобще едно световно събитие в скоби казано, и като че ли този отец Кирил чака на вратата да го извикат като свидетел в съда!

Другари, това е наивно.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Това ще го коригираме.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Тука трябва да има някакъв преход.

Също така ми се струва тази игра със събличането на фраковете и обличането на това, че също поражда в мене чувството за неорганичност. Тя също е интересна като театър сама за себе си, но поражда това чувство за неорганичност у мене. Аз не мога да приема, че Солсбъри и тези дипломати изведнъж се събличат и слагат някакви кожи и почват да играят като вдетинени старци, като инфантилни мъже на 50 години, почват да играят някаква игричка, за да направят...

Другари, това е наивно, това е - не искам да употребя някаква друга дума, защото много уважавам двамата автори - но това ме дразни.

Сега вече преминавам към някои бележки по същество. Минавам към някои бележки вече пак на тази тема - документа и условността.

Другари, аз не съм против в една документална пиеса разкриването на интимния свят, да има такива моменти на разкриване на интимния свят на героите, макар че това по начало - ка

вам по начало и сега тук веднага ще ме обвинят в схематизъм - това противоречи на стилистиката и на естетиката на документалната драма. Документалната драма се занимава с общественото битие на героите, с общественото битие, повтарям това. Героите в документалната драма са сухи. Не го разбирайте в лошия смисъл на думата. Те са хора, които са заети главно с обществената страна на тяхното съществуване.

Не съм против интимните моменти, но аз съм против интимната линия. От тази гледна точка ми се струва доста изкуствено

ВАСИЛ СТЕФАНОВ: Писмата на Шалу са интимни, но са документални.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Да.

Тези взаимоотношения, тази линия Церетелев-Екатерина Леонидовна ми звучи много познато. Не мога да разбера флирт ли е, любов ли е, любов ли са имали, какво. Това е един опит за затопляне на образите, за въвеждането в една по-интимна стилистика, която изведнъж по строгата фактология на документите започва да създава у мене чувството за неорганичност. Може би не е направена както трябва тази линия.

Също така и Солсбъри-Екатерина Леонидова. Едва ли не той вече ще ѝ се обясни в любов във финалната сцена - нещо, което е вече друга опера. Аз поне така мисля.

Аз съм против тези интимни линии.

Втората ми белжка, която е също принципиална, така ми ля поне аз, това е за обективността на историческата правда. Сега аз се затруднявам тука много силно, не знаей дали действително Райна поп Василева е била в Цариград при Игнатиев ...

ОБАЖДАТ СЕ: Поп Георгиева.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Да, Поп Георгиева, Райна княгиня.

Мисля обаче, че този образ за голямо съжаление, макар че е най-яркият представител на българската линия в пиесата, ми навява нещо от "Многострадалната Геновева". Извинявам се. Това е образ не от мира сево. Това е друга опера. Може би интересна, може би много ефектна. Вече виждам как актрисата в мелодраматически шепот ще се пули и ще плаче срещу публиката, виждам го всичко това...

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Без обиди към актьорите, моля.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Абстрактно говоря. Но мисля, другари, извинявам се, вярно, че този образ е много важен, всъщност българската тема там я има директно, зримо показано, всичко останало е спомени за Априлското въстание, но този образ за мене отпада от цялостното решение на пиесата. Разбира се тука може би трябва този транс поне да се намали до известна степен.

Н.А. АНДРЕЙ ЧАПРАЗОВ: Владо ще докара спектакъла до две картини. /Веселост/

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Вие ни хвалихте в началото и след това сринахте всичко.

ДИМИТЪР КАЛУШЕВ: Това е негов метод. /Веселост/

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: След това по линия на обективността на историческата правда мисля, че образът на Игнатиев в някои отношения е прекалено много изтеглен към 1977 година. Знам, че в нашата историческа наука се борят две мнения за този образ. В книгата на Тончо Жечев беше много добре демонстрирана едната линия. Но не мога да приема аз, че накрая Игнатиев интимно с граф. Церетелев казва: Аз се борих за свободата на България.

Другари, ние много добре знаем, че Граф Игнатиев не се борил за свободата на България. Той обективно се е борил за свободата на България. Граф Игнатиев е защищавал дворецвите ин

тереси на руската аристокрация и на императора.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Владо, имай предвид, че каним внука на Граф Игнатиев от Канада. /Веселост/

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Да, да внимаваме какво ще кажем. /Веселост/

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Установени са контакти.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Аз мисля, че тука влизаме в една много деликатна тема. Разбирам, че тази тема за Граф Игнатиев е много трудна, но прекалено много е изтеглен към нашите разбирания, т.е. към нашите желания. Особено някои реплики. Особено пък взаимоотношенията с момичето. Тука кой каза - нашето момиченце, дето го гали по главата и т.н. Другари, Граф Игнатиев е бил един безпощаден дипломат, който си преследвал абсолютно класови определени цели тука и България е била един коз в цялата тази игра, на голямата игра, която те водят в Ориента - в проливите, Дарданелите и т.н.

Също така ми се струва, че образът на Солсбъри, който общо взето е интересен, другарко Славова, ето нещо, което пак харасвем, считам, че това е един от интересните образи, във финната част той има интересен текст, който го превръща в изобличител на английската империя от задна дата. Ето тука съм си записал - на страница 71, искам да бъде по-конкретен - той казва: ~~И~~ ще решим въпроса по английски. Ние ще разделим автономията на три, за да им създаваме ... и т.н.

Също така казва на Екатерина: ~~Моят~~ свят се чувства неловко от доблестни постъпки. Да, велика сила е моята Британия. притежава най-богатите владения, но завиждам на Русия... и т.н.

Мисля, че това е абсолютно...

Изобщо има много директни такива неща, които застраши-

телно приближават образите до една съвременност, която леко ми звучи вулгаризаторски. Само ще ги кажа, защото явно аудиторията се отекчава - 43 страница, 75 страница мисля, че тука в тѣстове-те на героите има една прекалена директност, всички те си изказват прекалено директно тезите и антитезите и малко заприличва действително на една пиеса, писана през 1977 година, която обаче не държи прекалено много за обективността на историческата правда.

Сега искам да сумирам. Аз приемам в този вариант пиесата. Искам да повтора още веднъж нейните достоинства, защото изглежда някои са ги забравили. Говорих за образа на Митхад паша, за образа на султана, за началото, за великолепната сцена с коледарите, за заключителната част на пиесата, за интересния образ на Солсбъри, за интересния образ на Граф Игнатиев с тези бележки, които правя.

Но мисля, че пиесата се нуждае от едно прередактиране в този дух, в който аз казах.

З.А. ВИОЛЕТА ГИНДЕВА: Аз ще бъда малко крайна и моля да разберете моята крайност в посока на това, че ми се ще в нашия театър да направим една много хубава, интересна и вълнуваща и впечатляваща постановка на темата на годишнината от Освобождението на България.

Искам да споделя с вас, че моите надежди относно "Дипломати" останаха излъгани. Веднага искам да кажа, че аз безкрайно ценя Надежда Драгова и Първан Стефанов като драматурзи, познавам много добре тяхното цялостно драматургическо творчество, в много неща съм работила и безкрайно ги уважавам и ценя като драматурзи, но струва ми се, че "Дипломати" е под техните възможности, под възможностите на техния талант.

Пак повтарям - може би съм крайна, но го правя само^с това единствено желание нашата постановка да бъде най-доброто, направено на тази тема.

Ще се опитам да обясня какво точно ме смущава в тази пиеса. Опитвах се да се поставя на мястото на зрителите, когато я четох, и трябва да ви кажа, че ми беше скучно. Защо? Защото всичко това като ситуация в пиесата е ясно на всеки българин, всички го знаем до болка. Употребявам тази шаблонизирана фраза. Всички знаем тази ситуация, знаем какво е това, което е станало, знаем как са се развили събитията, и в тази посока на мен ми се искаше да открия в рамките на този сюжет, грубо казано, как се развиват характерите на тези хора, как се развиват техните личности. Така, както е дадена пиесата сега, стоят тези и антитези чисто голи, които ние можем да прочетем във вестниците. Но нашата задача е съвсем друга - тези тези ние трябва да ги доведем до сърцата на хората по един убедителен начин. А това може да стане само когато в пиесата има хора. А хора няма в пиесата. В пиесата в момента има тези.

Н.А. АНДРЕЙ ЧАПРАЗОВ: Има дипломати.

З.А. ВИОЛЕТА ГИНДЕВА: Знам, че си много остроумен, но просто действително помислете върху това - няма характери, а това е най-важното за една пиеса. От там нататък не може да има диалог. Естествено, че всички ще говорят по един начин. Както ако вземеш един вестник, вземеш една статия, извадиш пет реда, естествено ще бъде еднакво.

Аз разбирам много сложната ситуация около пиесата. Няма други пиеси...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Валя, остави ситуацията, не се занимавай със ситуацията.

ВИОЛЕТА ГИНДЕВА: Няма време. Главното е, че няма време. Остават само три месеца. Не знам кое е най-доброто, което трябва да се направи в момента, но струва ми се, че това, което предлагат Славка, няма да бъде най-доброто, защото това са 11 души артисти. Представете си всеки да дава съвет, всеки ще иска, всеки ще дърпа чергата към себе си, какво ще правят тези автори и режисьорите не ми е ясно. Не знам как трябва да се излезе от това, но пиесата трябва обезателно да се преработи, защото ми се струва, че не е това, което трябва да бъде.

З.А. СТЕФАН СЪРБОВ: Другари, ако аз говорех след първото прочитане на пиесата, вероятно щях да кажа това, което каза Валета Гиндева сега. Но аз се постарях да прочета пиесата за втори и трети път и за моя голяма радост открих, че тя не е така безконфликтна и неинтересна нито за четеца, нито за публиката. Аз в нея виждам много конфликти и много характери. Отдавна не е идвало в театъра пред актьорите пиеса в такъв вид, че работата по нея да бъде ограничена. Аз знам, че ние сме изхвърляли цели действия, цели други действия са били прибавяни.

Тука пиесата е дадена в такъв вид, че с работа, която няма да бъде много голяма, както препоръча др. Каракашев, някои неща ще се доуточнят и ще я избистрят.

Има в първата част някои турски думи, които аз съм запомнил - сахат, удовете, и други, които не дават колорит на пиесата и на действащите лица. В една оперета това може да звучи добре, но тука актьорите много ще поднасят тези думи и затова може да се предложи на авторите просто да ги заменят с литературни думи.

Пиесата има много хубав език, естествено приповдигнат, елегантен език. И от тука изпълнителите ще имат една трудна за

дача, защото тези образи не позволяват натурщици, няма го подходящия човек-актьор. Това са фрактови актьори. Ще трябва не образът да бъде доведен до данните на актьора, а актьорът-творец ще трябва като един скулптор да дяла от един блок и да извае от този гранит или мрамор един образ. Това ще бъде голямата трудност и хубавата задача, благородната задача и радост и на режисьор, и на актьори - че всеки ще трябва да създаде един образ, но един художествен образ, а не себе си с мустаци и с брада.

Има една опасност за режисьора, ако се увлече да прави известна зрелищност от някои неща. Да речем такава възможност дава прекрасната картина със сурвакарите. Ако стане така, както аз когато съм бил дете в бургаската къща влизам със страх и почитание, събувам си обувките стъън, и това да бъде дискретно и хубаво дадено, добре. Но ако се тръгне така, както сега е разработен фолклорът - с една пищност сама за себе си на сцената, то може да подлъже твореца да се върви натам, ще загуби малко там.

Или ако декорът се прави за самия декор.

Аз мисля, че тука и художникът, и режисьорът трябва да съсредоточат всички свои усилия и декор, осветление, музика - всичко това да помогне на голямата тема - България - в тази пиеса, която я има.

ДОЦ. ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Не бих искал да повтарям това, което се каза досега по общи въпроси, особено по редица бележки от частен характер, които казаха и Васил, и Владо, и други колеги.

Първо мисля, че Първан Стефанов и Надежда Драгеза създават някакъв своеобразен тип документална драматургия и това на добре и в положителен смисъл личи в тяхната пиеса за Яворов.

Тя беше направено именно така - на богата документална основа, с конкретни позовавания на обстоятелства, на факти, случки и пр. и заедно с това дофантазиране на нещата.

Този тип документална драма, който ние познаваме в чистия ѝ вид като например Петер Вайс и т.н., с едно почти безстрастно изложение на стенограми, на исторически събития, на документи и пр., при тях го няма. Иначе др. Мирски отдавна щеше да постави пиесата на Стоян Даскалов за Стамболийски, който беше взел направо от протоколите от Народното събрание и беше направил 120 страници пиеса. И все пак има документална драма, има една степен на организация на материала, на подбор, на селекция, на композиция и т.н., а заедно с това струва ми се има и интерпретация. Поне при Първан Стефанов и Драгова това е така и мисля, че това е един положителен момент на внасяне на личностно съзнание и на идейна оценка на фактите, на документите.

Това е по общия въпрос.

Аз смятам, че спектакъл трябва да се направи, може да има, не само че трябва да се направи, но може да има спектакъл и главният аргумент за това са няколкото добре направени образи в пиесата. След като това го има, мисля, че всичко останало може да се доработва в процеса на работата. Не знам кога смятате да започвате репетиции. Но могат да отпаднат неща и това е една съществена част от работата - редактиране на текста. Могат да се внесат и нови обстоятелства, нови съображения и нови черти.

Лично аз смятам като най-сериозен успех на авторите образа на отец Кирил, на лорд Солсбъри, на Церетелев. Да не се разпростирам повече.

Мисля, че образът на Митхад паша е решен общо взето традиционно. Тази пролет излезе една книга на една руска историчка

"Митхад паша". Не знам дали сте я чели. Нашите представи, които се изчерпват с неговите кланета в Русе и изобщо в страната, трябва да ви кажа, че засягат само един много кратък период от неговия живот. Той е много, много по-сложна личност. Той е един реформатор, една неспокойна фигура, възпитана и образована на запад, който е в непрекъснат конфликт със султаните и накрая той загива, пращат го в Персия, и навсякъде той въвежда една друга, буржоазно-капиталистическа организация на живота, включително и у нас.

Не казвам, че всичко това трябва да се изменя много съществено. Вих предложил, мога да дам и книгата, тя не е голяма.

БАНЧО БАНОВ: Дай я.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: ... с много богата и сложна биография. Имам чувството, че реалистическата стойност на образа съществено би се попълнила с отпадането на някои неща и с въвеждането на нови текстове, може би някаква нова сцена. Друго съзнание носи Митхад паша, не е това традиционно, което иде у нас от кланетата. Него го поставят на изпитание във вътрешнополитическите борби в Цариград, като го пращат в България. И той, за да може да реализира нещата, които иска в Цариград, за да участва в голямата игра, трябва да се справи тука абсолютно и по един най-бърз начин, тъй като него го преценяват като реформатор, като невере на султана и т.н. и т.н. Но да не се разпростирам. Мога да предложа това.

Искам да кажа това, защото самата ни литература в създаването на образи на турците има по-сериозни постижения. Вие знаете, още навремето се говореше за Йовков и т.н. за обикновения турчин и пр., и знаете как направи някакъв непълнен, непълноценен опит Камен Зидаров в "Иван Шишман". Това са неща, които струва

ми се заслужават нашето внимание, тъй като става дума за степен на реализъм, още повече че пиесата претендира за една документалност, за една историческа правдивост. Но тука не бива образът да се изчерпва само с този емоционално-романтичен подход. В никакъв случай!

Първан Стефанов и Надежда Драгова се стремят да правят, както и в други пиеси, един ритуален театър. Така беше с тази пиеса, която направиха в Плевен. Има отгласи и тука, и в тази пиеса. Мисля, че това документално начало се сблъсква с опита да се прави един такъв театър. И Каракашев струва ми се е прав, когато говори за противоречие в подхода, че не е единен подходът. И тука трябва да се примирят нещата. Как ще стане - това трябва да решат те. Очевидно едното, което аз им предлагам, това е Мурад. Каракашев предложи и няколко други неща. Защото много е хубаво това качване на султана на сцената, ударно започва, енергично започва, но след това тази стилистика се изоставя и се отива към нещо друго. Не знам как трябва да се примирят тези две неща.

Има нужда не от романтическа суровост, а в един по-последователен реалистичен стил очевидно трябва да се изгради пиесата. Според мене е така, ако искат авторите да внесат нещо ново в разработката на тази иначе позната проблематика, позната тема

Вчера четох една трилогия за телевизия по тези въпроси - Цариградската конференция, Сан Стефано и Берлинския конгрес изградена изцяло на документална основа. Там този въпрос не съществува, макар че и там авторът е направил някакъв опит да обобщава образа на капитализма, да обобщава образа на едно момиче също така. Но там е по-последователно.

Трябва да ви кажа, че ако ние следим политическата игра

която тези дипломати водят, заедно с театралната игра, ще се освободим от това впечатление за равност у героите, което го има текстуално. Т.е. ходовете, логиката на борбата трябва да бъде доминираща и вероятно това е плоскостта, около която може да се намери това докосване на тези два принципа или два подхода, как-то искате го кажете.

Съгласен съм за осъвременяването. Но като се махнат тези неща у Граф Игнатиев, трябва да се намали и градусът, който се носи от момичето. И тогава се налагат по-нататъшни конструктивни промени в пиесата.

Този същият граф Солсбъри, за когото става дума тука, за който говори Каракашев, в Берлинския конгрес държи на точно обратната политическа позиция. Това дори тука е подсказано в една реплика, че ще бъде. Но мисля, че това трябва да го има и в самата обрисовка, въпреки всичко, защото при тези вътрешнополитически борби и пр. тука го изкарваме, че едва ли не той решава по-дално видно нашите политически проблеми.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Истината е, че него Граф Игнатиев го излъгва. Това е цялата работа.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Аз ви казвам какво става само две години по-късно на Берлинския конгрес със същия този граф Солсбъри.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Аз току-що прочетох пиесата и затова искам малко да постложа, но накратко ще кажа все пак нещо.

Мисля, че трябва да се съгласим тука с моите колеги - и с Каракашев, и със Стефанов, и с Канушев - че така или иначе тази пиеса има някакъв минимум от качества и заслужава да влезе в работа. Аз ще се присъединя към тях, че най-безспорните качества са тази езикова култура на пиесата и това е безспорно - ранището на езика, поетичен, умен на места, цветист бих казал,

културата на диалога, много доброто познаване и много свободното и гъвкаво бораване с историческия, с фактическия материал, на места някои бляскави сцени, остроумни, находчиви. Всичките тези качества са налице и заслужават уважение.

Но искам да кажа същевременно съвсем категорично, че така или иначе, др. Фучеджиев, тази пиеса трябва да се преработи. Няма какво да шикалкавим ние и да смятаме, че тука със съкращаване на реплики и вмъкване на други отделни нещата могат да се изведат до техния най-добър край. За жалост тази пиеса не е на равнището на "Между два изстрела" - най-добрата пиеса на Първан Стефанов и Надежда Драгова. Аз тука ще се разгранича малко от Владе и не ще кажа, че грешката е в това, че те съчетават художественото, измислицата, въображаемото с документалното, защото има много такива блестящи пиеси, които съчетават документалното с въображаемото, документалното с измисленото, Може, стига да е хубаво измислено.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Аз казах, че лошо го съчетават.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Бедата е, че тука измислицата, където се намесва, става доста книжна, доста лошо измислена, т.е. това не е вече хубавата измислица, а това е съчинителството на много места, което смятам, че трябва да се очисти в пиесата.

Това, което практически реално искам да кажа, другари, е това. Вие си помислете: четем пиесата, а на средата някъде ни става твърде скучно, защото до гуша му идва на човек от тези безкрайни светски разговори на висок стил в един период, когато все пак един народ се гърчи в своите страдания, в своите проблеми, в своите мъки. И аз мисля, че в края на краищата тези 80 страници светски разговори на висок стил трябва малко да се разчупят, да се изхвърли част от този светски и малко предзвез

разговор. На места има направо диалози, които са като статия, като откъси от стенограми, което е сухо и скучно. Достатъчно много пиеси има и достатъчно много стихотворения четем вече - статии във вид на стихотворения из целия наш литературен печат и се обявява това за кой знае каква поезия. Има пълна инфлация в поезията между^Твпрочем. /Весело настроение/ Тези статийни моменти ги има също и в драматургията. Все пак да се говори повече, за разлика от прозата, Дико, където има повече артистични блясъци /смях/

Та ми се струва, че тези светски разговори, Енчо, в рамките на 80 страници, трябва да се посъкратят малко на висок стил пак казвам тези светски разговори, защото става вече смешно - топът на вратата, съдбата на народа! Стига вече размяна на остроумия, толкова вече елегантни, пък и перфидни, че на човек все пак му става до гуша. България трябва да присъствува малко повече все пак в пиесата.

И тука трябва да се допишат сцени. Може би това ще бъдат тези сцени, които ще провокират малко пиесата. Това са някакви тласъци отвънка, но те трябва да се измисли. Аз не мога да кажа какво трябва да бъде. Но дали някакви събития, дали някакви фактически поводи отвънка, трябва да се намесят, за да взривят, да инжектират малко това действие и да излезем вече от това впечатление, че втората част повтаря до голяма степен първата част на пиесата. Ние нищо особено не срещаме във втората част, нищо ново нито като авторска гледна точка към историята, нито нещо ново пък като документи, като разговор даже между тези хора. Те са ни ясни до втората част вече. Ние знаем вече какви представляват те, кой е Елиът, кой е Солсбъри, кой е Церетелев. Между^Твпрочем най-добрият образ е Церетелев, най-завър-

шеният, най-откровенният. Но оттам нататък като че ли във втората част идва същото. Просто тъжкане на едно и също място. Пак подчертавам светските разговори на висок стил. 40 страници светски разговори ще издържим в стил София панорама. От там нататък вече ще молим да се приземят нещата, да станат по-човешки, по-жизнени и по-органически свързани все пак с голямата тема на Освобождението на България, ако щете.

Аз не казвам, че трябва да има топтанджилък, да се развяват знамена и да се говори патосно и на висок стил и оголено, но малко в друг план, за да се освежи все пак малко тази пиеса и голямата тема някак си да се разшири като въздействие.

Сега тука става дума за "Обратна връзка" Там също има много откъси от статии, има слаби моменти в пиесата, обаче е стлично композирана пиесата. Това трябва да го признаем. Много добре е композиран документалният материал от автора. И тази сухата - и статийна, и каквато щете - не ни додява, защото в композицията има много динамика, има много акценти, има раздвиженост. А такива акценти според мене в тази пиеса засега в този вид няма и това рискува да стане малко равно, малко монотонно и да не запали достатъчно хората, да не ги зарази, ако щете емоционално.

Така че - заключавам с това - някои сцени около двайсетина страници трябва да отпаднат от текста и да се вкарат провекции в по-друг план за разширяване на рамката, обсега, обхвата на драматургията и да се постигне един по-голям релеф на цялостното изображение.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Аз нося риска на човека, който е прочел твърде бързо и един път пиесата и даже сега я довършвах, защото снощи не успях да я дочета, но все пак бих искал

да си кажа мнението, въпреки този риск.

Аз не мисля, че това е документална пиеса. За мене това е един разказ със сценически средства, в който се вмъкват и определени ритуали. Вероятно е така. Не претендирам за точността на документите, не ги и познавам, но не случайно казвам разказ със сценически средства, защото това до голяма степен ще определи и бъдещия спектакъл, което е много трудно. Щом правим един разказ, ние се лишаваме от конфликтността на обикновената драма, лишаваме се до голяма степен и от ефектите на тази драма.

Току-що си разменихме с Владо реплики, че такъв род документална драматургия действа не когато е изравнена, а действа, когато има своите върхови точки. Ако в документа няма върхови точки, ние се обричаме на едно голямо изравняване и на много голям риск при осъществяването на такава пиеса.

Тука никой от нас не спори за литературните достойнства на произведението. Литература в това има. Даже на места на мен ми тежи известно литературно остроумие, което сякаш е измъкнато от едно писателско кафене, но не от дипломатически салон. И стига ми се тука режисурата трябва да внимава особено много да не лъхне на съвременни остроумия, отколкото на онази игра на дипломатите, която е значително по-мощна и по-голяма, отколкото такива литературни остроумия.

И вторият момент, който искам да отбележа, е присъствието на ритуал в пиесата. Вкус към ритуала имат и Първан Стефанс и Надежда Драгова, вкус към ритуала има и режисьорът, доколкото знам Енчо, в това направление. Тука трябва да се намери много точната мярка, защото има опасност ритуалът да залее пък останалото.

Бих искал да кажа, че в съзнанието на всеки, който ще

идва на пиеса, посветена на 100-годишнината от Освобождението, е необходимостта от епични платна, защото България трепери, земята ни трепери, и салонността, която има в пиесата, ще бъде първото разочарование за зрителя. Ние не можем да избегнем от салонността, но онова, което според мене би трябвало да се направи обезателно в сценичната редакция, е това. В пиесата вече не е нужна литературна редакция, а е нужна сценична редакция, което значи точна композиция, което значи намиране на съкращаване, добавяне и т.н.

Ако това беше кино, ако беше Нюрнбергският процес, където в близък план можеш да видиш настроението на човека, за мен това е голямата документална драматургия - Нюрнбергският процес, вероятно бихме били облекчени. Но тука трябва да намерим ония изразни средства, които на нашата сцена трябва да бъдат в най-голямата си сила.

Онова, което пожелавам при тази сценическа редакция, е на всяка страница да има постоянното присъствие на България.

Онова, което ми липсва в драматургията - има интересни салонни разговори и пр - е България. Къде е България? Аз говоря за постоянно присъствие. Две вмъквания на едно момиче, едно коледуване - това са епизоди, които ще подействуват ритуално, ще подействуват ефектно, ще бъдат емоционални моменти. Но трябва да има едно постоянно присъствие на България в пиесата. Иначе може да е великолепен Солсбъри, може да е великолепен Елиът или Митхад паша, но ми е нужна България, нужна ми е кървавата земя на България.

Накрая бих искал да кажа, че това са автори, с които ние държим да си сътрудничим, с които ние държим въобще да продължим да работим и занапред.

Това са бележките ми.

МАРИН ГИНЕВ: Аз считам, че няма да добавя нещо много ново. Но като четех пиесата, получих едно усещане, което тука като че ли досега не беше казано и затова искам да го споделя.

Явно е, че ние сме изправени пред един исторически материал, пресъздаден с художествени средства от авторите. Ние обаче имаме едно обстоятелство, което ни обвързва - това, че си служим с исторически фигури, служим си с действителни герои на историята. Никой не е казал и в литературата и в драматургията историческите фигури могат да бъдат разработвани от авторите така, както те разбират тяхното поведение, но обезателно по посока на историческите факти, обезателно по посока на онова, което вече историята е оставила след нас и ние го знаем.

Според мен тука са заровени някои от опасностите, пред които ние сега се изправяме.

Ще започна от това, за което тука много се говори - за тези салонни разговори на дипломатите. Всички казват, че те са на високо равнище като литература, като език, а аз по-иначе ги възприех. Струва ми се, че в характеристиката на отделните дипломати, особено на този хор дипломатически, ако може така да го наречем, извън Граф Игнатиев и Солсбъри, има една много шаблонна и банална характеристика на поведението на тези хора. Немецът е глуповато груб, Вертер, италианецът е малко оперетен, французинът е елегантен и т.н. и т.н. Т.е. едни шампи, шаблони, които са разпространени във вицовете за националните черти и които не могат да претендират за характеристика не само на нацията, а и на конкретния деец, конкретния човек, който е присъствувал там и който е имал свое поведение. Ние не можем да искаме от авторите да вземат протоколите с техните изказвания и да ги вк

рат в пиесата. Но онова, което те художествено пресъздават, трябва да бъде по посока на тяхното действително поведение.

И може би защото аз по чисто професионални причини съм бил по-често сред дипломати, макар и съвременни, трябва да ви кажа, че дипломатите говорят къде по-сдържано, къде по-умно, къде по-точно...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: По-точно едва ли. /Смях/

МАРИН ГИНЕВ: По-умно, когато ще става дума за действителни сблъсъци, когато се поставят на карта съдбините на Европа, на техните собствени страни.

Тази сложна, както претендира пиесата, дипломатическа игра, която действително се е разиграла на Цариградската конференция, не бива представена в нейната сложност и многообразност от героите, които ние имаме. И аз имам определена претенция към това - може би по-внимателно да се проучат характеристиките на тези хора, ако щете от самите протоколи, но и някакви данни за техните лични качества и поведение, за да бъдат те оживени, да приличат на живи герои, на които ние ще повярваме.

Не съм склонен и не искам да препоръчам да влезем в техните интимни проблеми, да ги видим в техния бит. Напротив, става дума за сблъсъци на хора на дипломатическата маса или в политическия салон, при които те изявяват своите характери, сум, своята позиция.

Аз искам да ви кажа, макар че Валя Гиндева каза, че не всички до болка е ясна материята, че на мене не ми е чак толкова ясно какво са говорили тези дипломати на конференцията и бих искал да науча по-точно и по-добре това, и по-лаконично. Тука веднага се присъединявам към препоръката, че не е нужно толкова дълго да се говори на празна шайба, а вместо това трябва да с

намерят по-точно техните реплики и позиции.

Това е едната бележка и аз считам, че от това пиесата страда, тя просто олеква. Тя не става големият дипломатически сблъсък, съдбовният дипломатически сблъсък за времето си, а става една наистина малко салонна история, при която тези дипломати като че ли си играят на остроумия и забравят главните си интереси, които защитават.

Струва ми се, че тука се крият и някои елементи на драматизъм, който не бива да се търси в личните съдби на хората при такава пиеса, а драматизмът трябва да бъде в големия крах или в големия успех, в разочарованието, в размяната като със саблени удари на дипломатическите удари, зад които стоят огромни интереси, зад които стоят съдби на хиляди и милиони хора, и всичко това става на една дипломатическа среща и пр.

Това не ми достига.

От тук нататък за някои от образите. Ще започна хронологически. За съжаление не си вземах листчето, в което бях написал по-точно някои работи.

Смятам, че е преувеличена ролята на тази Екатерина Леонидова. Тя явно в комбинация с Граф Игнатиев, тези неща не стават самодейно в дипломацията, явно те с Граф Игнатиев разиграват някаква история, за да могат да създадат съответната атмосфера обстановка, необходима за провеждане на дипломатическия ход. И поведението на тази жена трябва да бъде строго подчинено на тези изисквания, а не на нейните лични приумици и предпочитания.

Аз например не вярвам да има такъв Солсбъри в историята и неизвестен за историята, който може така с няколко реплики хванат и въведен в салона, когато той не иска да бъде въведен

Нещо тука му липсва в подплатата. Тя го въвежда с един доста умерен тактичен диалог. Струва ми се, че ролята на тази жена трябва да бъде подчинена на общата линия на дипломатическите ходове и да е ясно, че тя нищо друго няма какво да прави там. Тя няма да ни демонстрира тука личните си преживявания и не е нужно да ги демонстрира.

Става дума за българската страна и за онова, което България трябва да чувствава и да усети. Но справедливи са бележките, че удавени в салонните приказки, като че ли няколкото епизода, в които се втурва България с нейната мъка, с нейните ужаси и пр., не са достатъчни, за да направят пиесата така вълнуваща, както на нас би ни се искало.

Тука особено аз имам претенции към образа на момичето Райна Княгиня. За българския народ Райна Княгиня е...

СЛАВКА СЛАВОВА: Жана Д'Арк.

МАРИН ГИНЕВ: ... Жана д'Арк, това е националната ни героиня от това време. Както и да е исторически верно, ние знаем, че тя е избягала и се е скрила в дома на Граф Игнатиев. Обаче изведнъж ние тука виждаме в плът и в образ една жена, полузагубила разсъдъка си, една сянка, която броди по сцената и от време навреме надава вопли за страданията на своя народ. Струва ми се дори тогава, когато една дълбока психическа травма може да я засегне от всичко онова, което е преживяно, трябва тази психическа травма да я води по посока на един изтеглен героизъм, на един крещящ героизъм, една позиция, която иска смело действие, която изисква смело действие, която изисква активно действие. Някак това момиче се загубва в своето нещастие. То просто не е Райна Княгиня.

А това е много опасно, пак казвам, за един исторически

образ, който е дълбоко запечатан в паметта на народа, и тука именно пиесата може да претърпи много сериозен крах в очите на публиката.

Така че според мен този образ се нуждае от много сериозно уплътняване в тази посока, ако стана ясно какво мисля аз.

Присъствието на българската страна може да се търси с повече драматически удари по документалната линия. Ето тука става дума за това, че пиесата върви равно с изключение на няколко епизода. Но тези сблъсъци на документи и факти, които всеки момент поставят един или друг дипломат в критично положение, трябва да излязат по-остро на сцената. Да речем по едно време Граф Игнатиев приканва дипломатите Солсбъри да му отворят секретния сейф, за да вземат от там онова, което ги интересува. Но това е мъртво като сценически ход. От това нищо не излиза. Вместо това ние знаем от историята, че на тази конференция цяла България се е стремяла да представи своите доказателства. Това е известно. Руснаците също са използвали тези доказателства. Нашите революционери и реформатори, и всички са идвали там, за да докажат, че стават ужаси в тази страна. Не може само с отварянето на един сейф да се каже или с идването на този поп. Тука би могло още нещо да се търси. Могат да се извадят документи, могат да се извадят даже живи фигури, които да служат като доказателство.

Трудно ми е да препоръчам как да стане това, но по този начин присъствието на България ще бъде много по-плътено, много по-непосредствено, тъй като те с България ще се занимават.

Аз считам, че мъртвите документи в сейфа, които не се виждат, не играят тази роля, не могат да я играят.

Според мене Граф Игнатиев е централната фигура. Ние ня-

ма защо да го захаросваме, няма защо и да го принизяваме. Той безспорно защитава интересите на руската империя, но интересите на руската империя съвпадат и с нашите интереси в този момент. И известно е, че целият руски народ съчувствува и Граф Игнатиев не е безучастен към съдбата на нашия народ. Това го има в пиесата разбира се. Но тука неговите преживявания, но не преживяванията му, свързани с Екатерина Леонидова, а преживяванията му в перипетията на конференцията, поставянето му в шах от едни ходове, победата му, крахът му - всичко това са неща, които съдържат дълбок драматизъм за един дипломат и за един представител на велика страна, който играе голямата игра, печели или губи, и който трябва това нещо да преживее.

Като че ли това някак в Граф Игнатиев недостатъчно силно се усеща. В края на пиесата това го има донякъде, но пак казвам недостатъчно силно.

И последното. Това, което каза Канушев за Митхад паша, може би ще даде възможност за по-ясен исторически фон. Този Митхад се явява като една даденост без достатъчно с няколко лаконични реплики да стане ясно какво собствено той иска, какво търси, и ето го представлява, кои прослойки на тази Турция представлява. Все пак обстановката в тази история трябва по някакъв начин, макар и с отделни опорни точки, да бъде отбелязана. Това според мене никак не е трудно. Просто трябва да се използват подходящи ситуации в пиесата, да се добавят реплики, от които да стане ясно положението на Митхад и не само положението, ами и положението в самата Турция, защото ние говорим за това като че ли се събрали пред аудитория на поветени историци, а така или иначе народът знае, учил е и в отделенията за това, но той подробностите на дипломатическите сблъсъци и на дипломатическите тай

ни не може да ги знае. Ние тука ги разкриваме.

Тъй че според мене там е нужно едно уплътняване на тази линия.

За да завърша, мога да кажа, че според мене ние имаме една сериозна литературна основа, сериозна заявка за пиеса, която трябва тепърва още да расте, да се доработва, за да стане един спектакъл, достоен за Националния театър.

БАНЧО БАНОВ: Аз мисля, че всички изказали се тук видяха преди всичко и се съгласиха със становището, което е становище и на литературното бюро, че пред нас стои едно сериозно литературно драматическо произведение и едно произведение, което при голямата засуха на нашата драматическа нива дава възможност да покълне някакъв достоен за Националния театър цвят.

Казаха се много неща. Подчерта се сложността на виждането на авторите. Аз искам да добавя нещо, което според мене не се каза и което и у авторите, и у тези, които работят над пиесата, е една от основните теми. Пиесата е колкото за България и нейната свобода, толкова се опитва, стреми се да постави в поетичен план проблема за свободата и насилието, проблема за отношението на цивилизования човек към зверствата, към подтискането на човека. Именно в тази съвременна линия се виждаше и се работеше върху пиесата.

Тука темата е колкото за свободата на България, толкова и за свободата на поробенния народ изобщо. Тя се загатва, аз не знам дали тази реплика я има в този вариант, който вие четете, когато те казват, че целта е след тази конференция на героите не е известно как ще свърши, не знаят дали тя ще донесе някаква свобода. Но след тази конференция на насилието ^Всвета трябва да стане по-трудно. И именно това отношение на дипломацията ние

виждаме, т.е. авторите виждат в дипломатите, в интелигенцията на съответните страни. Преди всичко е търсено отношението им към този проблем - към свободата, към правото на човека за свободен живот и как цивилизованият човек може да понася бесилките, кръвнините, вопъла на 8 милиона души за свобода.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Четири и половина милиона.

БАНЧО БАНОВ: Аз вземам цифрата на Левски, който казва осем милиона.

За да не говоря дълго, в тази насока бяха и търсенията в доработката на пиесата.

На мене ми се струва, че в пиесата има много подводно течение, много подводни конфликти. И в някои реплики, които на пръв поглед звучат равно и еднообразно, е търсена скритата битка, която се води там между хората. И ми се струва, че режисурата в това отношение е наясно и тя именно в тази насока ще търси пиесата.

В театъра пиесата се работи от два месеца, даже по-малко. Аз смея да кажа, че беше направена една много голяма крачка напред по сравнение с първия вариант, който се представи. Аз го казвам това не за да приписват тука някакви заслуги на театъра, а с оглед на тази наша увереност, че авторите с изключителна сериозност се отнасят към препоръките, които се правят в театъра, и с изключителна добросъвестност работят за подобренето на пиесата.

С други думи ние можем да очакваме, че когато тази пиеса вече стъпи на работния си стадий, когато ножът опре до кожата така да се каже, с общите усилия на театралния колектив тя ще отиде още и още по-напред.

Смятам, че тука се казаха много ценни препоръки за пиесата.

сата. На тези, които работят доста по-непосредствено върху пиесата, доста от тези неща са ясни, бяха ясни предварително. В последния вариант, който има режисьорът, те са направени вече в една част.

Аз искам да се спра съвсем накратко на два момента или на три.

Първо присъствието на България на тази конференция. На мене ми се струва, че това, което липсва на пиесата и което трябва да се направи, не е толкова липсата на България непосредствено. Това, което имаме, е достатъчно. Разбира се някои мелодраматични неща ще се тушират, те даже вече са туширани. Липсва, ако мога така да се изразя, обратната страна на въстанието, липсва насилието, липсва усещането, че тази конференция стои върху жаравата на топлата кръв, липсва сянката на бесилките, която пада върху коледното дърво, усещането, че и тези хора, които са там, тези интелегенти, които са на тази конференция, усещат, че тука се надига една фанатична маса, която не знаем къде ще отиде.

Затова благородните приказки на Митхад за революция, за общо равенство в империята трябва да получат абсолютно конкретен отговор. Не това, въпреки че турците ще чествуват сега 100-годишнината от тяхната революция. И както много режими по света наричат своя режим революция, включително и Чили, включително и Пиночет, ние трябва да изразим нашето отношение към революцията, кое е революция и кое не. Това е една от темите, които и авторите приемат и работят в това отношение.

На мене ми се струва, че с последните поправки, които се направиха на Митхад, Митхад е също така значително подобрен и аз почти не виждам там какво може да се пише.

Още има да се работи според мене върху образа на Граф Игнатиев, на генерал Игнатиев тука Вслучая. Проблемът е такъв, че започвайки, той е една драматическа фигура и то най-драматичната фигура в пиесата, конференцията с убедеността, че той ще съумее с мирни средства да принуди турската империя да даде автономия на християнските племена, на българите, той в течение на пиесата търпи крах на собствените си разбирания. Историята го изпреварва. Настъпва момент, когато с тези мирни средства не можете да озаптите насилието. Т.е. Хитлер с мирни средства не можеше да се озапти. Трябва да се пролее кръвта. Историята изпреварва Граф Игнатиев.

И тука е според мене и драматичният момент, и силният момент в пиесата.

Пак подчертавам, тука се казва изключително ценни препоръки. Ние искаме да вярваме, всъщност не искаме да вярваме, а сме убедени, че с усилията на авторите, които с много голяма всеотдайност, с много разбиране за сложността на задачата си и с много голямо авторско усещане, те не приемат всичко, което не е в тъканта на пиесата, в тяхното поетическо мислене, работящ се изведе пиесата на един много, много по-висок етап. Но тази пиеса има нужда вече от конкретна работа на маса, а не на литературни разговори.

З.А. ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: За съжаление не аз съм писал пиесата нито пък съм упълномощен от авторите да отговоря на тези бележки, но аз съм определеният режисьор на постановката, режисьор съм в този театър, на когото е възложена тази постановка, и съм включен в работата над литературния текст горе-долу от един месец и половина може би и в този период от месец и половина аз дължа да кажа, че са направени три варианта и според мен този

вариант е най-сполучливият. Първият вариант почиваше по-скоро още повече само на разхвърляни исторически факти, дори без композиция. Тази композиция, колкото и да страда от драматургическа гледна точка, все пак е един опит да се организира едно по-строено композиционно цяло в този момент, когато сте я чели.

Самият аз преди да дойда на прочита и да чуя много интересните бележки, които се направиха, имам серия от свои собствени предложения по отношение на авторите, като доработване - голяма част за щастие съвпадат с мислите, които се изказаха тук една част са приети от авторите и са плод на обмисляне и на правене, друга част все още те се убеждават сами от необходимостта да бъдат направени в такъв вид.

Но така или иначе това е факт. Пред нас седи едно литературно произведение. И ако ние, теътърът, решим, а сега вече се решава съдбата на това произведение, да го правим, аз не мисля, че снизходително и насмешливо трябва да се отнасяме и да го съборим преди то да е стъпило на крака. Казвам това и искам да го повторя, тъй като има огромната опасност с едно насмешливо и твърде характерно за българската нация nihilистично отношение по-скоро да му се израдваме от това, че ще се събори, отколкото да се опитаме да го закрепим, то да бъде мъртво преди да се е родило.

В този смисъл, ако ние смятаме честно да направим нещат по-достойно и честно е да се откажем от произведението преди да сме почнали работа, отколкото да започнем работа и да се убеждаваме, както сега Андрей декларира, че вече се говори този или онзи, или трети и четвърти не искат да играят. Аз не мога да си представя нищо по-лошо от това, другарю директор, насила актьор да дойде да играе в пиеса.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Няма такава опасност. Андрей не е казал такова нещо.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Това е предварително обречено според мен на провал, каквито и да са усилията от страна на режисурата. Предварително е обречено на провал! Ако хората не залюбят това нещо, бих казал фанатично, ако не се отдадат с една фанатична вяра на това, което ще правят нататък,

Като казвам това нещо, съвсем не омаловажавам - пак повтарям - критичните бележки, които се направиха по отношение на пиесата. Ние тука имаме водещата мисъл на нашата критика - не искам да правя комплимент в най-добрия смисъл, която е най-работлива в момента и която е дала доказателства за своите вкусове и за своите качества. Но това трябва да бъде направено според мене с оглед сега да дадем ние преценката възможно ли е в този етап така, както е пиесата, да започне работата.

Аз далеч не бих се съгласил с предложението на Славка Славова 13 души актьори да правят 13 предложения.

СЛАВКА СЛАВОВА: Грешно си ме разбрал. Не съм казала такова нещо.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Горедолу така - всички актьори да правят предложения за поправки в ролята. Ще се получи накрая много баби - хилаво дете.

Пак повтарям, не искам да бъда разбран, че искам да парирам участието на актьорите в този процес на правене. Моята мисъл е друга, Славке - преди това авторите да доработят основната част от това, което имат да свършат, и когато става дума - аз поне така искам да те разбира - за вече дребни неща в репликата, в езика, в говорното пасване...

СЛАВКА СЛАВОВА: Точно това говоря и аз. Точно това казва

ха и всичките тук.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: В този смисъл вече за поправка, а не за генерални поправки от страна на актьорите, които ще напишат текст

СЛАВКА СЛАВОВА: Всички казаха това, което аз казах.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Извинявай, аз просто се опитвам да кажа как стоят нещата.

СЛАВКА СЛАВОВА: Как мога да кажа актьорът да прави сцени!

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Аз съжалявам, че авторите не са тук да чуят директно от изказалите се тука мнения и да имат една по-конкретна представа за онова, което е като преценка вече в очите на другите и с един поглед от страни, тъй като те са достатъчно много вътре в материала и достатъчно бих казал са залюбвили материала и това е нещо обикновено. Аз дори се опитвам да ги разбера тъй като когато и аз правя една постановка, в края на краищата някоя неща дори и с дефекти започвам да си ги харесвам в някои отношения. Но мисля, че това са работливи хора, които биха се съгласили на една допълнителна работа.

Когато казвам това, моята мисъл е за едно вероятно не веднага започване на работа с актьорите, тъй като очевидно още няма достатъчно категорично основание, най-малко десет дена, Канушев подхвърли тука две седмици, за окончателен авторски вариант и тогава да се почне работата с актьорите. Все пак тези актьори трябва да бъдат наясно, когато дойдат заедно с мене да работят онова, което ще се прави.

Искам само две думи да кажа за жанра. Аз също не мога да определя какъв жанр трябва да бъде. Самите те се колебаха дали да сложат думата документална. На тях даже им звучи много претенциозно това нещо - документално - и те са готови да го из

трият. Трябва да кажа, че първоначалното заглавие беше "Дипломати - 77".

По отношение на ффраковата пиеса.

Аз тука не виждам ффракова или салонна пиеса. Аз имам друга схващане за салонната пиеса, а и друга представа от това, което чета или поне каквито намерения имам още, колкото и да са неточни и категорични все още, за онова, което ще се прави, за да звучи тя като салонна пиеса.

Приключвайки накрая, искам да благодаря още веднъж за искрените разговори, които се спроведоха, за предложенията, които се направиха от страна на всички изказващи се.

И да се реши сега тук в момента възможно ли е и кога е възможно да се почне пиесата.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Друг иска ли да се изкаже? Няма. Тогава да приключим.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ

Другари, искам да благодаря най-сърдечно на всички изказали се и особено на нашите другари, които представляват тука критическата мисъл, които направиха много детайлни и ценни анализи на произведението, с което имаме среща и което сме събрали тук да обсъждаме.

Искам да благодаря, защото наистина обсъждането беше на едно високо ниво, което е особено наложително и необходимо, когато се отнася за нова българска пиеса. На високо ниво бяха и тези, които направиха критичните бележки, и тези, които изказах съображения по положителните страни на представената ни пиеса. И в този смисъл аз смятам, че художественият съвет беше на висо

та по отношение на конкретната задача.

Ръководството на театъра от една година близо има отношение към този въпрос и се занимава с тази пиеса, изхождайки от тази голяма годишнина, която ни предстои. Но не би било справедливо, ако кажа, че подходът е чисто прагматичен така да се каже свързан с годишнината. Според мен задачите в областта на драматургията на Националния театър, и не само на Националния театър, в момента са много сложни и те стоят на една по-широка плоскост и извън най-актуалните задачи. Те стоят на плоскостта на впрягане на всички сили и възможности за разцъфтяване ~~и разцъфтяване~~ на нашата драматургия, която в момента, смея да кажа, е в едно достатъчно състояние. Причините са от различен характер и никой не би могъл да ги знае. Мога да кажа и това, че различните жанрове в литературата в различно време имат подеми и падения. Това са неща, свързани със субективни процеси.

Но мисълта ми е, че задачата на театъра беше значително по-важна от простото осигуряване на една пиеса за годишнината. Аз поне така съм смятал, защото тази пиеса е и първата пиеса за голямата сцена, която ние ще осъществяваме, след като театърът влезе в обновената си сграда.

И позволете ми да кажа и за мен като директор на този театър. Задачата, която преследвахме, и по-точно събитието, което имахме предвид, също е достатъчно голямо и то особено много задължава всички наши театри, но най-много задължава Националния театър. Тука се изказаха и тези мисли и съображения, че ние в нашата литература почти нямаме произведение, свързано с този период от историята на нашия народ, и всеки принос така да се каже е полезен и необходим за донаписването на нашата национална история и особено на сцената на един театър, който

е национален, на един театър, през който ще мине многохилядна публика.

Има и още едно съображение - че ние с тази пиеса ще се представим в Москва, засега между 28 март и 5 април, в заключителния етап на Декадата на българската драма и театър, с едно произведение, което третира основен, възлов момент в историческата съдба на нашия народ, неговата връзка с руския народ, с Русия и сега със Съветския съюз. Така че задачата от тукъщо така придобива една изключителна важност.

Но още един път искам да подчертая, че аз я виждам като реализация в главното русло на нашата работа по драматургията, независимо от актуалните поводи.

Като съдя от материала, който ни е представен, аз искам да кажа тука моето лично мнение. Пиесата е написана на един много добър език. Тя е написана от писатели талантливо, някъде с блестящ език, поетичен и много хубав език, което за съжаление не винаги се среща. В нея има много интересни сцени, тука бяха изтъкнати достатъчно, и няколко много интересни образа, които също бяха посочени.

Аз смятам, че ние имаме налице един материал, който още се работи и ще продължава да се работи с авторите, но от тука нататъка започва главната работа, която пада върху режисьора и литературното бюро в сътрудничество с авторите. Т.е. нещата трябва да се движат към сценичния вариант.

В такъв смисъл аз смятам, че ние имаме необходимите предпоставки и може да се възложи на режисьора Енчо Халачев да премине към конкретна работа. Тези неща в ръководството на театъра ще се уточнят съвсем конкретно и смятам, че можем да предложим тука на вниманието на художествения съвет и разпределението на пиесата.

Но искам да подчертая това, което каза и режисьорът в края на своето изказване. От тука нататък съдбата на тази пиеса е главно в ръцете на театъра - и литературното бюро, и режисьорите и актьорите, и разбира се и целият наш колектив.

Прав е режисьорът, когато каза, че се изисква една фанатична преданост към делото, убеденост, за да можем да постигнем високия резултат, който е нашата цел.

Бих казал, че всички актьори могат да бъдат много полезни. Сега, като направим разпределението, всеки от тях по отделно ще види своята роля. Има начин, другари, да се говори. Разбира се според мене е важна методологията - как ще се подхожда в този случай, защото не може в осъществяването на една постановка да няма единоначалие. Вие знаете, че театърът е като армията. И въпреки това единоначалие, съществуват всички възможни предпоставки и условия с началника, в случая пълномощника на театъра - режисьора, актьорите да бъдат много полезни и да допринесат за много неща. Важното е да се търси подходящата форма, подходящият контакт и начинът на разговори и предложения и т.н. Това имам предвид. Никакви свободни дискусии повече. Струва ми се, че няма повече място за свободни дискусии в театъра, когато тръгнем към осъществяването на една цел. И не само в театъра, в изкуството изобщо е така. Изкуството, знаете, е индивидуално дело, макар че в киното и в театъра нещата са по-комплексни. Но независимо от това и тука има една фигура, която отговаря.

Така че в първия момент, в който ние се съберем, екипът аз ще искам да потърся подкрепата на целия екип, който ще осъществява пиесата, във времето, което ни остава, което не е много голямо, ние да постигнем един максимален художествен резултат.

Давам думата на др. Енчо Халачев, който да предложи раз-
пределението на художествения съвет.

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е З А Р А З П Р Е Д Е Л Е -
Н И Е

З.А. ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Игнatieв - Георги Черкелов

Екатерина - Ванча Дойчева и Красимира Петрова

Церетелев - Юри Ангелов и Емил Джамджиев

Момичето - Жоржета Чакърова - Камелия Недкова

Отец Кирил - Стефан Гецов

Митхад паша - Андрей Чапразов - Сава Хашъмов

Султанът - Николай Николаев - Константин Цанев

Солсбъри - Любомир Кабакчиев

Елиът - Асен Миланов

Шодорди - Рачко Ябанджиев

Вертер - Венелин Пехливанов

Корти - Кирил Кавадарков

Каличе - Васил Стойчев

Един прислужник има вмъкнат тука от авторите - Любомир

Желязков

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Повтори ги, Енчо.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: /Прочита отново разпределението/

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Другари, имате думата по предло-
женото разпределение.

Един пределикатен момент във всеки театър.

Има думата др. Сърбов.

ИЗКАЗВАНИЯ ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО

З.А. СТЕФАН СЪРБОВ: Аз казвам много хубаво разпределение. Добре че Митхад паша не е даден на Черкелов, защото той ще се повтори. Авторите така казаха: Черкелов. Викам: Ами него цяла България го знае като Митхад паша. Защо ще се повтаря?!

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Аз за мъжете нямам абсолютно никакви възражения. Обаче от женското разпределение съм малко смутена. Струва ми се, че Екатерина трябва да играе една актриса, която да носи малко повечекo възраст на сцената. Аз например си представих Виолета Минкова в тази роля.

Разбира се знам Енчо Халачев как ще държи на своето разпределение, но въпреки всичко искам да възража. Да остане Ванча Дойчева, която според мене много ще младае до Черкелов и не е подходяща за тази роля. Но Красимира Петрова да бъде сменена с Виолета Минкова. Още повече че Виолета Минкова отдавна не е имала роля. Краситo точно сега излиза от една хубава роля в "Бяг". Предлагам Ета Минкова да играе това.

А за Момичето искам да кажа горе-долу същото. Камелия излиза току-що от една разкошна роля във "Фарятиеv." Нека сега друг да влезе в тази роля.

За Жоржета Чакърoва нямам никакви възражения. Но нека втората да бъде друга. Например нека да се помисли за една Адриана. Убедена съм, че Адриана може да изиграе чудесно тази роля.

Това е.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Мисля, че др. Славова направи забележка, която носи голяма доза справедливост, що се касае до Краси, която сложена до Черкелов, ще стои като дъщеря.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Искам да направя една бележка. Авторът

иска да има голяма разлика между Черкелов и момичето. Това е авторова забележка. Само пояснявам позицията, от която трябва да се изхожда.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Това нещо не го усетих в драматургията и затова предложих така.

Споделям напълно позицията на др. Славова за двете женски роли и предлагам пред вид на това, че Церетелев е една може би от най-сложните роли в пиесата, не подценявам и ми харесва така, както сте тръгнали с Юри и Емил, но ми се чини, че тука трябва един опитен артист, който да носи и младолико лице. Такова нещо намирам в лицето на Сава Хашъмов и предлагам тази твърдо сложна и отговорна роля да бъде застъпена от Савата с вече втори състав Юри ли ще бъде, Емил ли и т.н.

Просто актьорски ролята е много трудна и не е за влизащи млади актьори. Не че няма да се справят, но тука трябва стбилен актьор.

Иначе другото го намирам за много добре намерено.

Имам едно опасение, това е разбира се вече един частен момент, който не знам дали трябва да споделя, че др. Черкелов е зле със здравето си и има намерение да влезе в болница. Ако разбира се лечението му трае двайсетина дена, защото е много зле в момента...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: В момента този въпрос не е поставен пред мен.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Той ме помоли да кажа сега на входа, че наистина е болен и ще постъпва в болница. Не разбрах от какво е болен.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Аз също смятам, че Краси Петрова твърде ще млее и ще олеква до Черкелов и Кабакчиев и че тука

Ванча Дойчева ми се струва, че даже би било редно да остане сама на ролята. Нямаме според мене друга изпълнителка за тази роля.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Защо е редно?

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Струва ми се, че просто защото не мога в момента от женския състав на театъра да потърся в този план актриса. Разбирате ли ме? Действително Красимира Петрова подхожда, но тя е твърде млада, като възраст, просто. И да се изконсумира в една роля, която не е за нея, ми се струва излишно.

Разпределението е много добро според мене и има доста точни попадения на индивидуалностите на актьорите по отношение на образите и характерите, които дават авторите.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Аз също обещах, др. Черкелов ми каза, че отива в болницата, да съобщи този факт, но вероятно то вече е съобщен. Просто вероятно с вас трябва да се разговаря, другарю Фучеджиев, за да се реши, и за здравето на Черкелов, и на Асен Миланов. И двамата ги видях и може би трябва да се разговаря. Макар че аз съм дълбоко убеден, че тука попаденията са точни и трябва много да се играе на попадения и на актьорската сила в тази пиеса. Ако ние не играем на такива попадения, много рискуваме.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Това е абсолютно задължително.

ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Всички говорихме за изравнения език и индивидуалността на образите до голяма степен ще дойде от индивидуалността на отделните артисти.

Бих искал само да се присъединя към мнението на Николай Николаев за Церетелев. Също съм си представял, че Сава Хашъмов трябва да играе тази роля.

З.А. НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Искам да повдигна един въпрос,

който и преди съм повдигала. Така предложеното разпределение за мъжете е много добро наистина, но просто крие една голяма опасност по средата на работата да се търсят други по-точни попадения. Имам предвид няколко имена: Черкелов, Стефан Гецов, Асен Миланов, Кабакчиев. Дайбоже да не става нужда от това, но все пак според мене трябваше да се помисли и за втори избор.

КРУМ ТАБАКОВ: Много моля в заповедта за разпределение-то, както положително ще фигурира художник, да фигурира и композитор или оформител, за да не се получава, както в повечето ни спектакли - в последния момент в ущърб на качеството да се правят възлагане, промени и т.н. Просто отначалото режисьорът да бъде добър да го отбележи.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕЦКИЕВ: Всички ще фигурират.

Има ли други бележки? Няма.

Тогава приключваме

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО

Другари, искам да ви кажа, че тези предложения, които бяха направени тука, ще се обсъдят и ще се вземат под внимание. Смятам, че има големи основания в редица от тях.

Но искам тутакси да ~~изкажем~~ ^{възразя на} др. Николина Леова. Ако ние решим да правим с дубльори на Асен Миланов, на Георги Черкелов, на Любомир Кабакчиев тази постановка, значи работата няма да стане, няма да стане това, за което говорим. Затова е сложен този състав. Ние разбира се можем да поставим дубльори, но ако ние отиваме в Москва, аз смятам, че тука ще разговаряме с актьорите и самите те трябва с всички сили и с едно чувство за само-

съхранение да бъдат. Не само с оглед на тази задача. Това са основни актьори в нашия театър. Някои от тях са по-уморени, вярно е, но за съжаление не можем да компенсираме тяхното отсъствие. И не само някои от тях, а всичките, за които стана дума.

В такъв смисъл, Нина, казвам, ~~■~~ е моментното ми възражение, а не по някакви други причини.

Ние трябва да направим всичко възможно, все пак ние разполагаме с достатъчно време при една интензивна работа, нормална работа бих казал, да подготвим постановката в определения срок. Актьорският състав, който е подбран тук, е опитен, солидни хора с чувство за отговорност и излишно е да казвам, че ръководството на театъра изключително много разчита на тях. Защото на ~~Мен~~ ~~Енчо~~ Халачев като режисьор ми е ясен - този човек ~~■~~ ще се хвърли сега в боя. Другите неща около постановката също ще бъдат уредени. Сега не се работи друго в театъра. Всички обективни предпоставки са налице. Налице е и задачата от ясна по ясна.

Така че основният елемент, към който тука трябва да се насочва моето внимание в този момент, това е актьорският състав който е ангажиран, и с оглед на тази задача, която имаме да решаваме, аз ще апелирам за това самосъхранение, за което казах вече, за едно внимание към здравето и всичко друго, което е необходимо, за да можем да направим постановката с този състав. Това е абсолютно задължително, другари! Нямаме друг избор. Да бъдем на ясно по начало.

БАНЧО БАНОВ: Срамота е, ако не можем да го направим.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Не, просто нямаме друг избор и да не лежим на това, че тука ще включим тоя, а там оня. Ще бъде обсъдено сега с допълнителните предложения, които бяха направени.

Приключваме с това по тази точка.

ТОЧКА РАЗНИ

Искаме тука фойетата на театъра, а смятам, че е задължително и необходимо, да ги уредим, като поставим в тях някои портрети, за което искаме да ви покажем съответната рамка.

Само ще прочета имената, но с това не се изчерпва работата. Държа художественият съвет все пак да види това, което се прави сега на първо време.

Да се поставят портрети на:

Яворов	Йордан Матев
Вазов	Кръстьо Сарафов
Лилиев	Константин Кисимов
Масалитинов	Мила Павлова
Будевска	Петко Атанасов
Апостол Карамитев	Сава Огнянов
Васил Кирков	Спас Джонев
Владимир Трендафилов	Христо Ганчев
Георги Стаматов	ПенчоСлавейков
Зорка Йорданова	
Иван Димов	

Това са засега 20 изтъкнати фигури в този театър, на които искаме да поставим портретите. Става въпрос за фойетата на първия етаж, като съответно ще бъдат подбрани там местата, където ще се поставят. Показваме тука и идеята.

Кирил Неделчев ще поясни подробностите по това предложение.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ: / Прави предложение с конкретни подробности /

/Присъстващите взеха отношение по предложението /

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Ние няма да спрем до тук. Аз казах - това е един начален списък от 20 имена. Ориентацията е главно към актьори. Само един режисьор - Масалитинов - е влязъл засега и тези четирима най-големи, с които е свързана работата на театъра.

Приквиваме по този въпрос.

/Заседанието бе приключено в 15,25 часа /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/з.д.к. Д.Фучеджиев

СТЕНОГРАФ:

/Л. Лазов /